

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Одеський національний університет ім. І. І. Мечникова
(повна назва вищого навчального закладу)

Кафедра всесвітньої історії

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор з науково-педагогічної роботи

проф. Хмарський В. М.

” вересне 2020 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

**ІСТОРІЯ КРАЇН ЗАХІДНОЇ ЄВРОПИ
ТА ПІВНІЧНОЇ АМЕРИКИ В НОВИЙ ЧАС
(модуль I)**

(назва навчальної дисципліни)

рівень вищої освіти перший (бакалаврський)

(назва освітнього рівня)

Спеціальність 032 Історія та археологія

(шифр і назва спеціальності (тей))

Інститут/факультет історії та філософії

(назва інституту, факультету)

2020-2023

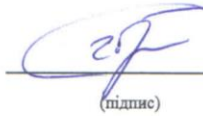
Робоча програма навчальної дисципліни «Історія країн Західної Європи та Північної Америки в новий час (Модуль I)»

Розробник: Ковальський Станіслав Валентинович, к.і.н., доцент кафедри
всесвітньої історії

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри всесвітньої історії

Протокол № 11 від “18” серпня 2020 р.

Завідувач кафедрою

(підпис)

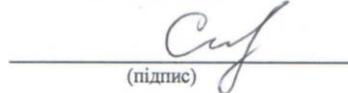
(Гребцова І.С.)

(прізвище та ініціали)

Схвалено навчально-методичною комісією (НМК) факультету історії та філософії

Протокол № 9 від “23” серпня 2020 р.

Голова НМК

(підпис)

(Синявська О. О.)

(прізвище та ініціали)

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри всесвітньої історії

Протокол № ___ від. “___” _____ 2021 р.

Завідувач кафедри

(підпис)

(_____)
(прізвище та ініціали)

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри всесвітньої історії

Протокол № ___ від. “___” _____ 2022 р.

Завідувач кафедри

(підпис)

(_____)
(прізвище та ініціали)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, спеціалізація, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Загальна кількість: кредитів – 5 годин – 150 залікових модулів – 2 змістових модулів – 2 ІНДЗ* – не передбачається (вид завдання)	Галузь знань <u>03 Гуманітарні науки</u> (шифр і назва) Спеціальність <u>032 Історія та археологія</u> (код і назва) Спеціалізація (ї): <u>Археологія, етнологія та охорона культурної спадщини;</u> <u>Історія України в світовому контексті;</u> <u>Європейські студії</u> (назва) Рівень вищої освіти: <u>Перший (бакалаврський)</u>	Нормативна	
		Рік підготовки:	
		3-й	4-й
		Семестр	
		5-й	8-й
		Лекції	
		30 год.	год.
		Практичні, семінарські	
		28 год.	год.
		Лабораторні	
		год.	год.
		Самостійна робота	
		92 год.	год.
у т.ч. ІНДЗ*: 0 год.			
Форма підсумкового контролю: залік			

* – за наявності

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета – сформувати у студентів уявлення про історичні процеси, які відбувались з 1640 до 1870 рр. у країнах Західної Європи та Північної Америки; про процес економічного, соціального, культурного та політичного становлення країн західної демократії, їх конституціоналізму та ідеології.

Завдання:

- ознайомити студентів з основним фактичним матеріалом з нової історії першого періоду;
- показати студентам важливі суспільно-політичні події нового часу та визначити фактори, що впливали на розвиток держав Західної Європи та Північної Америки, трансформацію та еволюцію їх суспільства;
- охарактеризувати становлення політичних систем та особливостей економічного розвитку у встановлений період;
- вивчення основних джерел західної демократії та конституціоналізму періоду їх формування.

Процес вивчення дисципліни спрямований на формування елементів наступних компетентностей:

а) фахових загальних (КФЗ): фахові знання про взаємний зв'язок між окремими підрозділами історичної науки, спеціальними галузями історичної науки та спеціальними історичними дисциплінами (КФЗ.02); володіння знаннями про етапи суспільного розвитку та еволюцію політичного устрою, про основні тенденції соціально-економічного розвитку (КФЗ.06);

б) спеціальних фахових (КФС): мати знання про теорію та методологію історичної науки, закономірності розвитку світової і вітчизняної історії (КФС.03); здатність розуміти та використовувати фахові знання основних історичних процесів (КФС.04).

У результаті вивчення даного курсу студент повинен

знати: основні конституційні та програмні документи країн Європи та Америки в новий час; політичну та економічну географію країн Європи та Америки з 1640 по 1870 рр.; основні риси «західної цивілізації» сучасного типу, часів її становлення; ключові етапи та особливості формування країн західної демократії;

вміти: здійснювати комплексний аналіз економічних та соціальних процесів, залучаючи фактичний матеріал з історії «західних країн» в новий час; узагальнювати загальноосвітні явища нового та новітнього часу, спираючись на базові принципи функціонування західноєвропейської та атлантичної цивілізації; виявляти історичні аспекти європейського та американського конституціоналізму при оцінці сучасності; ясно і логічно висловлювати свої думки як усно, так і письмово з проблемних питань нової історії.

3. Зміст навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Модернізація європейського та північноамериканського суспільства та зародження капіталізму (1640-1789 рр.).

Тема 1. Вступ. Поняття «нова історія». Проблема періодизації нової історії. Структурні зміни в європейському та північноамериканському суспільстві напередодні та в період нового часу. Процес генезису капіталізму, його особливості у різних країнах. Протоіндустріалізація та індустріалізація західного суспільства; концепція генезису капіталізму (Маркс, Вебер, Бордель). Роль колоніалізму. Революція цін. Формування націй. Ідеологія та культура. Просвітництво. Абсолютизм та його особливості.

Тема 2. Англія в XVII – XVIII ст. Характеристика соціального та економічного розвитку Англії напередодні революції. Особливості «англійського абсолютизму». Пуританізм як нова ідеологія. Конституційні конфлікти 1604-1640 рр. та революційна ситуація в Англії. Довгий парламент та мирний період революції. Перша громадянська війна. Олівер Кромвель та реорганізація армії. Пресвітеріани та індепенденти. Друга громадянська війна. Республіка. Режим протекторату Олівера Кромвеля. Наслідки революції. Реставрація Стюартів. Соціально-економічний розвиток Англії за часів Карла II та Якова II. «Славетна революція» 1688 р.: причини та наслідки. Правління Вільгельма III Оранського та Марії Стюарт (1688-1702). Торі і вігі. Англійський конституціоналізм.

Прихід до влади ГанOVERської династії. Формування кабінету міністрів сучасного зразку. Георгіанська епоха в історії Англії (1714-1820). Парламентська проблема: «Гнилі містечка». У. Пітт та його політика. Аграрна політика та соціальні зміни в англійському суспільстві. Промисловий переворот: перехід від мануфактур до фабрик. Розвиток науки та техніки. Енергетична революція. Трансформація моралі індустріального суспільства. Адам Сміт та Free trade. Утилітаризм (Бентам, Дж. Уїлкс). «Справа Уїлкса». Томас Мальтус та його концепція народонаселення. «Нова мораль» та положення робочих в XVIII ст. Розвиток капіталістичного виробництва та капіталістичних відносин. Роль колоніальної політики Англії в XVIII ст.

Тема 3. Північна Америка в XVII-XVIII ст. Історичні умови освоєння Північної Америки європейцями в XVII ст. Колонізація Північної Америки європейськими карінами: Іспанія, Франція, Швеція та Голландія. Економічні, політичні, релігійні та соціальні причини англійської колонізації Америки за часів «ранніх Стюартів». Формування «південних колоній» та «Нової Англії». Типологія американських колоній за економічною та господарською ознакою. Плантаційне господарство, фермерство та скватерство. Специфіка розвитку промисловості та торгівлі в XVII-XVIII ст. Система колоніального управління. Інтеграційні процеси в 13 американських колоніях в середині XVIII ст. Американське просвітництво.

«Нестерпні закони» 1763-1767 рр. та антиколоніальний рух. «Сини свободи». І континентальний конгрес 1774 р. та початок Війни за незалежність. Хід війни та основні битви. Постать Джорджа Вашингтона. Декларація незалежності та «Статті Конфедерації та вічного союзу». Утворення США. Американська дипломатія часів Війни за незалежність. Паризька мирна угода 1783 р. США в перші роки незалежності. «Федеративна Конституція» 1787 р. та «Біль про права» 1791 р. Економічна стабілізація США наприкінці XVIII ст.

Тема 4. Франція в XVII – першій половині XVIII ст. Абсолютизм та державна система Франції сер. XVII – сер. XVIII ст.ст. Загальні риси державного управління «доби Людовіків». «Золотий вік» Людовіка XIV. Внутрішньо-економічний розвиток Франції в XVII-XVIII ст.ст. Особливості соціальної структури французького суспільства. Меркантилізм Ж.-Б. Кольбера. Структурна криза у Франції часів Людовіка XV. Феодальні пережитки в економічній, соціальній та правовій сфері. Роль «третього стану» у французькому суспільстві. Формування торгівельної та промислової буржуазії. Селяни. Поразки зовнішньої політики Франції в першій половині XVIII ст.

Тема 5. Німецькі землі та багатонаціональна імперія Габсбургів в XVII- XVIII ст.ст. Положення німецьких держав після Тридцятирічної війни. Політична, адміністративна та економічна роздрібненість Німеччини. Посилення Брандербургсько-Пруського королівства. Соціальний, економічний та політичний розвиток німецьких держав в XVIII ст. та територіальне розширення Пруссії. Соціально-економічний та політичний розвиток багатонаціональної монархії Габсбургів в XVII-XVIII ст.

Змістовий модуль 2. Затвердження капіталізму та початковий етап індустріалізації країн Західної Європи та Північної Америки. (1789-1870 рр.)

Тема 6. Франція в другій половині XVIII ст. – 1870 р. Системна криза у Франції в другій половині XVIII ст. Французьке просвітництво як нова ідеологія. Основні ідеї просвітників, критика абсолютизму та церкви. Енциклопедисти. Правління Людовіка XVI. Генеральні контролери Тюрго та Дж. Неккер. Революційна ситуація у Франції. Перший етап революції. Суспільні та політичні клуби. Конституція 1791 р. Міжнародна реакція на початок Французької революції. Жирондисти при владі. Якобінська диктатура. Термідоріанський переворот 1794 р. Конституція 1795 р. Режим директорії 1795-1799 рр. Наполеон Бонапарт. 18 брюмера 1799 р. Консулат. Кодекси Наполеона. Перша імперія (1804-1814 рр.) Внутрішній розвиток Імперії. Наполеонівські війни.

Іреставація Бурбонів. «100 днів Наполеона». Іреставація та реакція емігрантської аристократії. Економічний та соціальний розвиток Франції в період іреставації. Липнева революція 1830 р. Міжнародні наслідки 1830 р.: європейська революційна хвиля. «Король-буржуа» Луї-Філіп Орлеанський (1830-1848). «Хартія» 1830 р. Економічний підйом та промисловий переворот у Франції. Липнева монархія в «період міністерських криз» (1836-1840) Формування помірковано-ліберальної та республіканської партій. Ліонські повстання 1831, 1834 рр. Банкетні кампанії 1847-1848 рр. Люгнева криза та революція 1848 р. Проголошення республіки. Шарль-Луї Наполеон Бонапарт. Державний заколот 2 грудня 1851 р. Проголошення Другої імперії (1852-1870). Внутрішня політика: «авторитарна» (1851-1859) та «ліберальна імперія» (1860-1870). Зовнішня політика Наполеона III. Падіння Другої імперії.

Тема 7. Велика Британія в 1800-1870 рр. Утворення Великої Британії на початку XIX ст. Континентальна блокада та її наслідки. Американсько-англійська війна 1812-1815 рр. Внутрішня структурна криза 1815-1825 рр. «Хлібні закони» 1815 р. та їх наслідки. Економічна теорія Давида Рікардо. Початок робочого руху. «Манчестерська бійка» 1819 р. «Закон про затикання ротів». Роберт Пілль та його реформи. Початок традиції тред-юніонів. Вільгельм IV та Чарльз Грей. Перша парламентська реформа 1832 р. Королева Вікторія (1837-1901) та «вікторіанська епоха». Особливості зовнішньої та внутрішньої політики. Чартистський рух. Посилення тред-юніонізму. Друга парламентська реформа 1867 р. І кабінет Гладстона (1868-1871 рр.) та поглиблення реформ.

Тема 8. Німеччина 1800 – 1870 рр. Політична та конфесійна карта Німеччини в кінці XVIII ст. Криза пруської держави 1800-1806. Военна поразка Прусії (1807 р.) та ліквідація Священної Римської імперії. Розпад «Рейнського союзу». Германський союз 1815 р. Формування німецького політичного простору. Період консервативної політики 1822-1848 рр. Формування ліберальних урядів. «Малогерманський» та «великогерманський» шляхи національного об'єднання. Франкфуртський парламент. Революція 1848-1849 рр. Економічний розвиток німецьких земель в 1850-60-ті рр. «Пруський шлях» розвитку аграрного капіталізму. Бранденбургсько-Пруська держава. Фрідріх Вільгельм IV (1840-1861). Німецький національний союз. Отто фон Бісмарк. Зовнішньополітичні аспекти об'єднання: Австро-Пруська, Дансько-Пруська та Франко-Пруська війни. Формування Північно-німецького Союзу.

Тема 9. США в 1783-1870 рр. Особливості формування двохпартійної системи США. Шляхи розширення території та активізація зовнішньої політики США в першій половині XIX ст. Протириччя «ери доброї згоди». Державний курс президентів Д. Монро та Д. К. Адамса. «Джексонівська демократія». Економічний розвиток США в першій половині XIX ст. Господарський розкол між Півднем та Північчю. Розвиток

промисловості та торгівлі. Стан сільського господарства. Фермерський тип господарства. Розширення плантаційного рабства. Закон про заборону ввезення рабів 1809 р. Положення рабів. Роль рабовласницьких штатів в економічному розвитку США. «Південний менталітет» та аргументи на захист рабовласництва. Суперечки між штатами щодо господарської приналежності. Боротьба з рабством. Аболіціонізм та його прояви. Політична криза 1850-х рр. А. Лінкольн та його програма.

Проголошення Конфедеративних Штатів Америки. Причини Громадянської війни 1861-1865 рр. Перший етап війни: основні битви. Закон про гомстеди. Прокламація про звільнення рабів. Другий етап війни. Зовнішня політика США та КША під час громадянської війни. Перемога Півночі. Е. Джонсон. Наслідки війни. Реконструкція Півдня.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин									
	Денна форма					Заочна форма				
	Усього	у тому числі				Усього	у тому числі			
		л	п	лаб	ср		л	п	лаб	ср
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Змістовий модуль 1. Модернізація європейського та північноамериканського суспільства та зародження капіталізму (1640-1789 рр.)										
Тема 1. Вступ.	4	2			2					
Тема 2. Англія в XVII - XVIII ст.	24	6	8		10					
Тема 3. Північна Америка в XVII-XVIII ст.	20	4	4		12					
Тема 4. Франція в XVII – першій половині XVIII ст.	16	2	2		12					
Тема 5. Німецькі землі та багатонаціональна імперія Габсбургів в XVII- XVIII ст.	12	2			10					
ІНДЗ										
Усього годин за 1 модуль	76	16	14		46					
Змістовий модуль 2. Затвердження капіталізму та початковий етап індустріалізації країн Західної Європи та Північної Америки. (1789-1870 рр.)										
Тема 6. Франція в другій половині XVIII ст. – 1870 р.	20	6	6		8					
Тема 7. Велика Британія в 1800-1870 рр.	18	2	2		14					
Тема 8. Німеччина 1800 – 1870 рр.	16	2	2		12					
Тема 9. США в 1783-1870 рр.	20	4	4		12					
ІНДЗ										
Усього годин за 2 модуль	74	14	14		46					
Усього годин	150	30	28		92					

5. Теми семінарських занять

Семінарські заняття навчальним планом не передбаченні

6. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин на д/в	Кількість годин на з/в
1	Англійська революція XVII ст.	6	-
2	Промисловий переворот в Англії та його наслідки.	2	-
3	Війна за незалежність США	4	-
4	Французька революція XVIII ст.	6	-
5	Французьке суспільство 1815-1870 рр.	2	-
6	Шлях соціального та політичного перетворення англійського суспільства XIX ст.	2	-
7	Німецькі землі 1815-1870 рр.	2	-
8	Громадянська війна в США 1861-1865 р.	4	-

7. Теми лабораторних занять

Лабораторні заняття навчальним планом не передбаченні

8. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин на д/в	Кількість годин на з/в
1	Англія в XVII - XVIII ст. [1, 2, 3]	4	
2	Північна Америка в XVII-XVIII ст. [1, 2, 3]	8	
3	Франція в XVII – першій половині XVIII ст. [1, 2, 3]	10	
4	Німецькі землі та багатонаціональна імперія Габсбургів в XVII- XVIII ст. [1, 2, 3]	8	
5	Франція в другій половині XVIII ст. – 1870 р. [1, 2, 3]	4	
6	Велика Британія в 1800-1870 рр. [1, 2, 3]	10	
7	Німеччина 1800 – 1870 рр. [1, 2, 3]	10	
8	США в 1783-1870 рр. [1, 2, 3]	8	
	Разом	62	

До самостійної роботи відноситься:

[1] – підготовка до лекцій, практичних занять;

[2] – вивчення опублікованих джерел та дослідницької літератури поза тематикою практичних занять (див. "Додаткова література")

[3] – участь в наукових студентських гуртках з «Історії міжнародних відносин», «Нової та новітньої історії» та підготовка тематичних доповідей на студентські конференції (за бажанням)

9. Індивідуальне навчально-дослідне завдання

Не передбачено.

10. Методи навчання

Пояснювально-ілюстративний метод: полягає в лекційному курсі, як традиційно основному методові передачі знань щодо нової історії країн Західної Європи та Північної Америки студентам.

Репродуктивний метод. Студент на практичних заняттях відтворюють знання, отримані на лекціях та в ході самостійної роботи.

Метод проблемного викладення. вирішення конкретних історичних проблем через роботу з історичними джерелами, роботу з науково-дослідницькими працями, аналіз конкретних історичних ситуацій, що базується на формулюванні пізнавального завдання, розкритті системи доведень, порівнюючи погляди, різні підходи, демонстрації способу розв'язання поставленого завдання..

Евристичний метод. В ході самостійної роботи студент відшукує в навчальній та науковій літературі факти з необхідної тематики.

Дослідницький метод. Використовується на практичних заняттях при роботі з джерелами. Може бути залучений також в ході виконання ІНДЗ.

11. Методи контролю

- опитування студентів на практичних заняттях;
- ІНДЗ;
- співбесіда за матеріалом додаткової літератури;
- усна співбесіда для студентів, які не набрали достатньої кількості балів до задовільної оцінки.

12. Питання для підсумкового контролю

1. Причини та наслідки Англійської революції XVII ст. Періодизація.
2. Громадянська війна та Індепендентська республіка в Англії .
3. Реставрація Стартів в Англії політика Карла II.
4. «Славна революція» в Англії 1688 р. та її наслідки.
5. Характеристика промислового перевороту в Англії XVIII ст.
6. Парламентські реформи 1832 та 1867 рр. в Англії та їх результати.
7. Рух чартистів та трейд-юніоністів.
8. Європейські колонії в Північній Америці XVII-XVIII ст.ст.
9. Особливості економічного та соціального розвитку північноамериканських колоній Англії в XVII-XVIII ст. Типи колоній.
10. Причини та хід Війни за незалежність США. Декларація незалежності та Статті Конфедерації.
11. Прийняття Конституції США в 1787 р. «Біль про права».
12. Політичний розвиток США в першій половині XIX ст. Становлення двопартійної системи.
13. Територіальна експансія США в першій половині XIX ст. Доктрина Монро.
14. Південь та Північ США: особливості суспільного та економічного розвитку.
15. Громадянська війна в США в 1861-1865 рр.: причини та результати.
16. «Реконструкція» Півдня США.
17. Соціально-економічний розвиток Франції в XVIII ст. Передумови Французької революції XVIII ст.
18. Французьке Просвітництво та його роль в підготовці Французької революції XVIII ст.
19. Періодизація Французької революції XVIII ст. Характеристика етапів.

20. Консульство та Перша імперія у Франції.
21. Внутрішня політика режиму Реставрації у Франції.
22. Липнева революції 1830 р. та Липнева монархія у Франції.
23. Причини та наслідки революції 1848 р. у Франції. Друга Республіка.
24. Внутрішня та зовнішня політика Наполеона III.
25. Багатонаціональна монархія Габсбургів в XVII-XVIII ст.
26. Економічний та політичний розвиток Пруссії в XVIII ст.
27. Німецькі землі 1815-1870 рр.
28. Виникнення колоніальних імперій великих держав (Англії, Франції, Португалії, Іспанії, Нідерландів).

13. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточний контроль		Модульний контроль 1 (в т.ч. ІНДЗ)	Модульний контроль 2 (в т.ч. ІНДЗ)	Сума балів
Змістовий модуль 1 Т. 1-5	Змістовий модуль 2 Т. 6-9.			
30	30	20	20	100

Підсумковий модульний контроль коригує оцінку в межах одного балу за національною шкалою.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90-100	A	відмінно	зараховано
85-89	B	добре	
75-84	C		
70-74	D	задовільно	
60-69	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

14. Методичне забезпечення

1. Навчальна програма дисципліни «Нова історія країн Західної Європи та Північної Америки».
2. Ковальський С.В. Методичні вказівки та тематика практичних занять з курсу «Нова історія країн Європи та Північної Америки (1640-1871 рр.)» Одеса, 2012.
3. Ковальський С.В. Методичні вказівки та тестові завдання з курсу «Нова історія країн Європи та Північної Америки (1640-1918 рр.)» для студентів заочного відділення історичного факультету. Одеса, 2015. 40 с.

15. Рекомендована література

Основна:

Підручники

1. Акунін О.С. Нова історія країн Західної Європи та Північної Америки (1492-1918 рр.): Хронологія подій. Миколаїв, 2013. 575 с.
2. Бриггс Э., Клэвин П. Европа нового и новейшего времени. С 1789 года и до наших дней. М., 2006.
3. В помощь изучающим всемирную историю (практикум по новой истории. 1640-1870 гг.) / сост. И.Н. Шкляж. Одесса, 1993.
4. Історія країн Західної Європи та Північної Америки нового часу: практикум для студентів історичного факультету. Львів, 2002.
5. Історія країн Західної Європи та Північної Америки Нового часу (кінець XV – початок XIX ст.) : навч. посіб. / З. А. Баран, С. П. Качараба, Р. Б. Сіромський, Б. П. Чума ; за ред. З. А. Баран. К., 2015.
6. Кёнигсбергер Г. Европа раннего нового времени. 1500-1789. М., 2006. 320 с.
7. Кузьмін О.С. Нова історія країн Західної Європи та Північної Америки. Житомир, 2011. 455 с.
8. Новая история стран Европы и Америки. Первый период / под ред. Адо А.В. М., 1986.
9. Новая история стран Европы и Америки XVI-XIX ст. В 3-х частях / под ред. А. М. Родригеса, М.В.Пономарева. М., 2005.

Джерела

1. Конституции и законодательные акты буржуазных государств. XVII-XIX вв. М, 1957.
2. Сборник документов по истории нового времени стран Европы и Америки (1640-1870) / сост. Юровская Е.Е. М., 1990.
3. Сборник документов по истории нового времени. Буржуазные революции XVII – XVIII в. / под ред. В.Г.Сироткина. М., 1990.
4. Хрестоматия по истории нового времени стран Европы и Америки. В 3-х тт. Благовещенск, 2010.
5. Хрестоматия по Новой истории / под ред. А.А.Губера и А.В.Ефимова. М., 1963. Т. 1-2.

Додаткова:

З усього курсу

1. Генезис капитализма в промышленности. М., 1963.
2. Григорьева И.С. Источниковедение новой и новейшей истории стран Европы и Америки. М., 1984.
3. Дебиур А. Дипломатическая история Европы. М., 1947.
4. Историография истории нового времени стран Европы и Америки / под ред. Дементьева И.П. М., 1990.
5. История XIX века / под ред. Лависса и Рамбо. М., 1937-1938.
6. История Европы. В 8-ми тт. Т. 3: От средневековья к новому времени. М., 1993.
7. История Европы. В 8-ми тт. Т. 4: Европа нового времени (XVII – XVIII вв.) М., 1994.
8. История Европы. В 8-ми тт. Т. 5: От Французской революции до начала Первой мировой войны. М., 2000.
9. Лили С. Люди, машины и история. М., 1970.
10. Медяков А.С. История международных отношений в новое время. М., 2009.
11. Ранке Л. Об эпохах новой истории. М., 1898.
12. Рюде Дж. Народные низы в истории. 1730-1848. М., 1984.
13. Тарле Е.В, Очерки истории колониальной политики западноевропейских государств (конец XV – начало XIX в.). М.-Л., 1965.
14. Хеншелл Н. Миф абсолютизма. СПб., 2003. 272 с.
15. Хобсбаум Э. Век революции. Европа 1789-1848. Ростов-на-Дону, 1999. 478 с.
16. Хобсбаум Э. Век капитала. Европа 1848-1875. Ростов-на-Дону, 1999. 432 с.

До 1 модулю.

- Адо А. В. Крестьянство и Великая французская революция: крестьянское движение в 1789-1794 гг. М., 1987.
- Аптекаер Г. Американская революция. 1763-1812. М., 1961.
- Барг М.А. Великая английская революция в портретах ее деятелей М., 1991.
- Барг М. А. Кромвель и его время. – М., 1960.
- Виргинский В.С. Очерки истории науки и техники XVI-XIX вв. М., 1984.
- Война за независимость и образование США / Под ред. Г. Н. Севастьянова. М., 1976.
- Гизо Ф. История английской революции. В 2-х тт. (Разл. издания)
- Джералд Э. Восстание или революция? Англия 1640-1660. М., 2002.
- Кондратьев С. Английская революция 17 в. М., 2010.
- Кут С. Августейший мастер выживания. Жизнь Карла II. М., 2004.
- Лабугина Т. Л. Политическая борьба в Англии в период реставрации. М., 1982.
- Лавровский В. М. Промышленный переворот в Англии. М., 1925.
- Маклинн Ф. 1759. Год завоевания Британией мирового господства. М., 2009
- Манту П. Промышленная революция XVIII столетия в Англии. М., 1937.
- Павлова Т. Кромвель. М., 1981.
- Поршнев Б. Ф. Франция, Английская революция и европейская политика в сер. XVII в. М., 1970.
- Семенов С.Б. Политические идеи английских радикалов XVIII в. Самара, 1995.
- Согрин В. В. Основатели США. Исторические портреты. М., 1983.
- Согрин В. В. Согрин В. В. Идеиные течения в американской революции XVIII в. М., 1980.
- Степанова О. Л. 4 июля 1776 г. М., 1976.
- Татарина К. Н. Очерки по истории Англии (1640-1815). М., 1958.
- Тремельян Дж. Социальная история Англии. От Чосера до королевы Виктории. М., 1959.
- Фурсенко А. А. Американская буржуазная революция XVIII века. М., Л., 1978.
- Эшли У.Дж. Экономическая история Англии в связи с экономической теорией. М., 1897.
- Яковлев Н. Н. Вашингтон. М., 1976.

До 2 модулю.

- Айзенштат М.М. Революция 1848 г. во Франции. История Франции 1-ой половины XIX века. Л., 1927.
- Айзенштат М.П. Власть и общество Британии 1750-1850 гг. М., 2009
- Американский экспансионизм. Новое время. М., 1985.
- Берлин П. Германия накануне революции 1848 г. СПб., 1906.
- Блок В. Германская революция: история движения 1848-1849 гг. в Германии. М., 1922.
- Блуменау С.Ф. Революционные преобразования Учредительного собрания во Франции в 1789-1791 годах. Брянск, 2011.
- Буржуазия и Великая французская революция / ред. Э.Е. Гусейнов. М., 1989.
- Бурин С.Н. На полях сражения Гражданской войны в США. М., 1988.
- Бурстин Д.Дж. Американцы: Национальный опыт. М., 1993.
- Волгин В. П. Развитие общественной мысли во Франции в XVIII в. М., 1958.
- Диттрич Т. Повседневная жизнь викторианской Англии. М., 2007
- Ерофеев Н. А. Очерки по истории Англии 1815-1917 гг. М., 1959.
- Ерофеев Н. А. Чартистское движение. М., 1961.
- Застенкер Н. В. Революция 1848 г. во Франции. М., 1948.
- Захарова М.Н. Народное движение в США против рабства: 1831-1860. М., 1965.
- Иванов Р.Ф. Дипломатия Авраама Линкольна. М., 1987.
- Иванян Э.А. История США М., 2004
- История Германии. Т.1. С древнейших времен до создания Германской империи. М., 2008
- К столетию Гражданской войны в США: Сборник статей. М, 1961.

- Кан С. Б. Революция 1848 г. в Австрии и Германии. М., 1948.
- Кареев Н.И. Политическая история Франции в XIX веке. СПб., 1902
- Карлейль Т. Французская революция: история. М., 1991.
- Ковальський С.В. Зовнішня політика Республіки Техас (1836 – 1845 рр.) в контексті системи міжнародних відносин першої половини XIX ст. // Американська історія та політика. Науковий журнал. К., 2016. № 2. С. 222-227.
- Ковальський С.В. Англо-бурська війна 1899 -1902 рр. та Артур Конан Дойл: пізньовікторіанська політична дійсність інтелектуала // Записки історичного факультету. – Одеса: ОНУ, 2015. С. 278-291.
- Краткая история германии / ред. У. Дильмайер. СПб., 2008
- Кунина В. Э. Чартистское движение в Англии. М., 1959.
- Куропятник Г.П. Гражданская война в Северной Америке. М., 2009.
- Лавровский В. М. Исследования по аграрной истории Англии XVIII-XIX вв. М., 1966.
- Ленотр Ж. Повседневная жизнь Парижа во времена Великой революции. М., 2006
- Манфред А. З. Три портрета Великой буржуазной революции. М., 1989.
- Пазенко Е.А. Социальная мысль на Юге США. М., 2005.
- Пикард Л. Викторианский Лондон. Жизнь города. М., 2011
- Потемкин Ф. В. Июльская монархия во Франции (1830-1848). М., 1946.
- Ревуненков В. Г. Великая Французская революция 1789-1799. Л., 1990.
- Согрин С. Политическая история США XVII-XX в. М., 2001
- Стрэчи Л.Д. Королева Виктория. Ростов-на-Дону, 1999
- Тарле Е. В. Жерминаль и прериаль // Собр. Соч. В 12-ти тт. Т. 6. М., 1969.
- Тарле Е. В. Наполеон. М., 1988.
- Татарина К. Н. Очерки по истории Англии (1640-1815). М., 1958.
- Фюре Ф. Постижение Французской революции. М., 1998.
- Черняк Е. Б. Демократические движения в Англии 1816-1920 гг. М., 1951.

16. Електронні інформаційні ресурси

- <https://www.facebook.com/groups/651382121734284> – учбово-методична група з нової історії для студентів історичного факультету ОНУ імені І.І. Мечникова / розробник С.В. Ковальський.
- <http://modernhistory.onu.edu.ua> – сайт кафедри нової та новітньої історії Одеського Національного університету імені І.І. Мечникова
- <http://www.hist.msu.ru/ER/Etext/PICT/modern.htm> – збірка історичних джерел з нової та новітньої історії.
- <http://vivovoco.rsl.ru/VV/JOURNAL/NEWHIST.HTM> – електронна версія журналу «Новая и новейшая история».
- <http://www.historicus.ru> – Електронний журнал: «Историк – научно-политический журнал».
- <http://www.vostlit.info/Texts/Dokumenty/index.phtml?id=2070> – сайт історичних документів.

Додаток ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Тема 1. Англійська революція XVII ст. (6 годин).

1. Соціально-економічний розвиток Англії в першій половині XVII ст.
2. Влада та суспільство в Англії в першій половині XVII ст.: англійський абсолютизм та парламентські кризи.
3. Пуританізм як революційна ідеологія.

4. Конституційний етап англійської революції 1640-1642 рр.
5. Перша Громадянська війна в Англії 1642-1646 рр.
6. Боротьба за поглиблення революції: ідеологія та діяльність левеллерів та дигірів.

7. Індивідуальна республіка в Англії: внутрішня та зовнішня політика.
8. Протекторат Олівера Кромвеля.
9. Криза англійського суспільства 1659-1660 рр., Реставрація Стюартів та її сутність.
10. Результати та уроки Англійської революції XVII ст.

Джерела:

- Сборник документов по истории Английской буржуазной революции XVII в. / сост. В.М. Лавровский, ред. М. А. Барг. М., 1973.
- Сборник документов по истории нового времени. Буржуазные революции XVII-XVIII ст. / ред. В. Г. Сироткин. М., 1990. С. 7-84.
- Хрестоматия по истории нового времени стран Европы и Америки. В 3-х тт. Т. 1: Внутривосточное развитие XVII – XVIII вв. – Благовещенск, 2010. С. 5-140.
- Хрестоматия по новой истории. Т. 1 (1640-1815) / под ред. Губера А. А., Ефимова А. В. М., 1963. С. 9-55.

Література:

- Английская буржуазная революция XVII века / под ред. В.М. Лавровского. М., 1954. Т. 1-2.
- Барг М.А. Великая английская революция в портретах ее деятелей М., 1991.
- Барг М. А. Кромвель и его время. М., 1960.
- Гизо Ф. История английской революции. – В 2-х тт. (Разл. изд.)
- Джералд Э. Восстание или революция? Англия 1640-1660. М., 2002.
- Кондратьев С. Английская революция 17 в. М., 2010.
- Кут С. Августейший мастер выживания. Жизнь Карла II. М., 2004.
- Лабутина Т. Л. Политическая борьба в Англии в период реставрации. М., 1982.
- Павлова Т. Кромвель. М., 1981.
- Поршнева Б. Ф. Франция, Английская революция и европейская политика в сер. XVII в. М., 1970.
- Тревельян Дж. Социальная история Англии. От Чосера до королевы Виктории. М., 1959.
-
- Адо А.А. Кто такие пуритане? // Атеистические чтения. 1984. № 13.
- Александрова С. П. Форма правления в Англии в начальный период буржуазной революции XVII в. // Вестник Ленинградского государственного университета. Сер. 11. Экономика, философия, культура. 1981.
- Барг М. А., Черняк Е. Б. К вопросу о переходной эпохе от феодализма к капитализму на примере Англии // Новая и новейшая история. 1982. № 3.
- Кравцевич-Рожнецкий В. «Червона армія» Олівера Кромвеля // Дзеркало тижня. 2002, 26 липня. URL: https://dt.ua/SOCIETY/chervona_armiya_olivera_kromvelya.html
- Серебрякова М. Ю. Судебный процесс над Карлом I Стюартом // Правоведение. 1989. № 3.

Тема 2. Промисловий переворот в Англії та його наслідки. (2 год.)

1. Формування політичної системи Англії після Славетної революції 1688 р.
2. Наукові винаходи XVIII ст. та їх впровадження в англійське виробництво.
3. Соціальні перетворення англійського суспільства в XVIII ст.: положення робітників.
4. Нова ідеологія та економічне вчення Адама Сміта.

Джерела:

Конституции и законодательные акты буржуазных государств. XVII-XIX вв. М., 1957. С. 113-157.
Смит А. Исследование о природе и причинах богатства народов. М., 1962.
Хрестоматия по новой истории. Т. 1. / Под ред. Губера А. А., Ефимова А. В. М., 1963. С. 56-74.
Frader L. The Industrial Revolution in the Historical Documents. London, 2006.

Література:

Виргинский В.С. Очерки истории науки и техники XVI-XIX вв. М., 1984.
Маклинн Ф. 1759. Год завоевания Британией мирового господства. М., 2009
Манту П. Промышленная революция XVIII столетия в Англии. М., 1937.
Лавровский В. М. Промышленный переворот в Англии. М., 1925.
Семенов С.Б. Политические идеи английских радикалов XVIII в. Самара, 1995.
Татарина К. Н. Очерки по истории Англии (1640-1815). М., 1958.
Эшли У.Дж. Экономическая история Англии в связи с экономической теорией. М., 1897.

Барлова С.Д. «Гнилые местечка» в истории Англии // Вопросы истории. 1999. № 6.

Тема 3. Війна за незалежність США (4 год.)

1. Соціально-економічний розвиток англійських колоній в Північній Америці в XVII-XVIII ст.
2. Політичні передумови війни за незалежність в північноамериканських колоніях Англії.
3. Американське Просвітництво.
4. Перший етап війни за незалежність. Декларація незалежності.
5. Результати війни за незалежність. Паризький мир.
6. Статті конфедерації та Конституція США.

Джерела:

Американские просветители: Избранные произведения. М., 1968-1969. В 2-х тт.
История США: Хрестоматия / под ред. Э.А. Иваняна. М., 2005.
Сборник документов по истории нового времени. Буржуазные революции XVII-XVIII ст. / ред. В. Г. Сироткин. М., 1990. С. 88-172.
Хрестоматия по истории нового времени стран Европы и Америки. В 3-х тт. Т. 1: Внутривосточное развитие XVII – XVIII вв. Благовещенск, 2010. С. 141-200.
Хрестоматия по Новой истории / ред. А. А. Губера и А. В. Ефимова. М., 1963. Т. 1. С. 393-445.

Література:

Аптекер Г. Американская революция. 1763-1812. М., 1961.
Война за независимость и образование США / под ред. Г. Н. Севастьянова. М., 1976.
Согрин В. В. Согрин В. В. Идеиные течения в американской революции XVIII в. М., 1980.
Согрин В. В. Основатели США. Исторические портреты. М., 1983.
Степанова О. Л. 4 июля 1776 г. М., 1976.
Фурсенко А. А. Американская буржуазная революция XVIII века. М., Л., 1978.
Яковлев Н. Н. Вашингтон. М., 1976.
Зубков А. Ю. Английская корона и американские колонии накануне войны за независимость (1763-1775) // Вопросы истории. 1983. № 8.
Калашников В. М. Голландская колониальная экспансия в Северной Америке // Новая и новейшая история. Саратов, 1983. Вып. 9.
Согрин В. В. Война США за независимость как социально-политическая революция // Новая и новейшая история. 2005. № 3.

Тема 4. Французька революція XVIII ст. (6 год.)

1. Економічні, соціальні та політичні передумови революції XVIII ст.
2. Ідеологічна підготовка революції. Французьке Просвітництво
3. Перший етап революції. Конституція 1791 р.
4. Другий етап революції. Жирондисти при владі.
5. Третій етап революції. Якобінський терор.
6. Термідоріанський переворот – реакція чи четвертий етап революції?
7. Зовнішня та внутрішня політика Директорії.
8. Переворот 18 брюмера VIII року Республіки. Зовнішня та внутрішня політика Консульства.
9. Зовнішня та внутрішня політика Першої імперії.

Джерела:

- Документы по истории Великой Французской революции. М., 1990. В 2-х тт.
Местр Ж. де Рассуждения о Франции. М., 1997.
Осадная башня, штурмующих небо. Избранные тексты из Великой Французской энциклопедии 18 в. Л., 1980.
Робеспьер М. Революционная законность и правосудие. - М., 1959
Сборник документов по истории нового времени. Буржуазные революции XVII-XVIII ст. / ред. В. Г. Сироткин. М., 1990. С. 175-298.
Талейран Ш.М. Мемуары. Старый режим. Великая революция. Империя. Реставрация. М., 1959.
Хрестоматия по истории нового времени стран Европы и Америки. В 3-х тт. Т. 1: Внутривполитическое развитие XVII – XVIII вв. Благовещенск, 2010. С. 201-421.
Хрестоматия по Новой истории / ред. А. А. Губера и А. В. Ефимова. М., 1963. Т. 1. С. 93-219.

Література:

- Адо А. В. Крестьянство и Великая французская революция: крестьянское движение в 1789-1794 гг. М., 1987.
Буржуазия и Великая французская революция / ред. Э.Е. Гусейнов. М., 1989.
Волгин В. П. Развитие общественной мысли во Франции в XVIII в. –М., 1958.
Карлейль Т. Французская революция: история. М., 1991.
Ленотр Ж. Повседневная жизнь Парижа во времена Великой революции. М., 2006
Манфред А. З. Три портрета Великой буржуазной революции. М., 1989.
Ревуненков В. Г. Великая Французская революция 1789-1799. Л., 1990.
Тарле Е. В. Жерминаль и преріаль // Собр. Соч. – В 12-ти тт. М., 1969. – Т. 6.
Тарле Е. В. Наполеон. М., 1988.
Фюре Ф. Постигение Французской революции. М., 1998.
- Адо А. В. Место французской революции в процессе перехода страны от феодализма к капитализму // Новая и новейшая история. 1989. № 3.
Бовыкин Д. Ю. Людовик XVII: жизнь и легенда // Новая и новейшая история. 1995. – № 4
Бовыкин Д.Ю. Революционный террор во Франции XVIII века: новейшие интерпретации // Вопросы истории. 2002. № 6.
Кучеренко Г. С. Людовик XVI – от трона до гильотины // Новая и новейшая история. 1994. № 2.
Ревуненков В. Г. О хронологических рамках Великой французской революции // Вестник ЛГУ–Сер. История, язык, культура. 1979. № 3.

Тема 5. Французьке суспільство 1815-1870 рр. (2 год.)

1. Реставрації Бурбонів та її соціально-політична сутність.
2. Внутрішня та зовнішня політика Липневої монархії
3. Революція 1848 р. у Франції та характеристика Другої республіки.
4. Друга імперія у Франції.

Джерела:

- Блан Л. История революции 1848 г. СПб., 1907.
Бланки Л. Инструкция к вооруженному восстанию // Бланки Л. Избранные произведения. М., 1952. С. 313-323.
Революция 1848 г. во Франции в воспоминаниях участников и современников. М., 1934.
Сборник документов по истории нового времени стран Европы и Америки (1640-1870) / сост. Юровская Е.Е. - М., 1990. С. 185-225.
Хрестоматия по истории нового времени стран Европы и Америки. В 3-х тт. Т. 2: Внутривосточное развитие XIX в. Благовещенск, 2010. С. 91-104.
Хрестоматия по Новой истории / ред. А. А. Губера и А. В. Ефимова. М., 1965. Т. 2.

Література:

- Айзенштат М.М. Революция 1848 г. во Франции. История Франции 1-ой половины XIX века. Л., 1927.
Застенкер Н. В. Революция 1848 г. во Франции. М., 1948.
Кареев Н.И. Политическая история Франции в XIX веке. СПб., 1902
Потемкин Ф. В. Июльская монархия во Франции (1830-1848). М., 1946.

Блайбер Г., Шмидт В. Европейские революции 1848-1849 гг. в историческом сравнении // Новая и новейшая история. 1988. № 5.
Молок А.И. Политическая обстановка во Франции накануне Июльской революции 1830 г. // Новая и новейшая история. - 1960. - № 6
Сиротинская И. М. Революция 1848 г. во Франции в воспоминаниях современников // Французский ежегодник. 1985. – М., 1985.

Тема 5. Шлях соціального та політичного перетворення англійського суспільства XIX ст. (2 год.)

1. Боротьба за демократичні реформи: справа Уїлкса, утилітаристи, боротьба за реформу парламенту.
2. Парламентська реформа 1832 р. та її результати.
3. Чартистський рух та його наслідки.
4. Парламентська реформа 1867 р.

Джерела:

- Джонс Э. Статьи о чартистской программе. Письма. М., 1970.
Хрестоматия по истории нового времени стран Европы и Америки. В 3-х тт. Т. 2: Внутривосточное развитие XIX в. – Благовещенск, 2010.
Хрестоматия по Новой истории / ред. А. А. Губера и А. В. Ефимова. М., 1965. Т. 2.

Література:

- Айзенштат М.П. Власть и общество Британии 1750-1850 гг. М., 2009
Диттрич Т. Повседневная жизнь викторианской Англии. М., 2007
Ерофеев Н. А. Очерки по истории Англии 1815-1917 гг. М., 1959.
Ерофеев Н. А. Чартистское движение. М., 1961.
Кунина В. Э. Чартистское движение в Англии. М., 1959.
Лавровский В. М. Исследования по аграрной истории Англии XVIII-XIX вв. М., 1966.
Пикард Л. Викторианский Лондон. Жизнь города. М., 2011
Стрэчи Л.Д. Королева Виктория. Ростов-на-Дону, 1999
Татарина К. Н. Очерки по истории Англии (1640-1815). М., 1958.
Черняк Е. Б. Демократические движения в Англии 1816-1920 гг. М., 1951.
Барлова С.Д. «Гнилые местечка» в истории Англии // Вопросы истории. 1999. № 6.

Тема 6. Німецькі землі 1815-1870 рр. (2 год.)

1. Німецьке питання на Віденському конгресі та утворення Німецького союзу.
2. Революція 1848-1849 рр. в Німеччині.
3. «Весна народів» в 1848-1849 рр. в Австрії.
4. Розвиток Пруссії та Австрії в 1850-1860-х рр.

Джерела:

- Бисмарк О. Мысли и воспоминания. – М., 1940-1941. – Т. 1-3.
История Германии. Т.3. Документы и материалы. – М., 2008. – С. 214-258.
Хрестоматия по истории нового времени стран Европы и Америки. – В 3-х тт. – Т. 2: Внутривосточное развитие XIX в. – Благовещенск, 2010. – С. 105-123.
Хрестоматия по Новой истории / ред. А. А. Губера и А. В. Ефимова. – М., 1965. – Т. 2.

Література:

- История Германии. Т.1. С древнейших времен до создания Германской империи. - М., 2008
Берлин П. Германия накануне революции 1848 г. – СПб., 1906.
Блок В. Германская революция: история движения 1848-1849 гг. в Германии. – М., 1922.
Краткая история германии / ред. У. Дильмайер. - СПб., 2008
Кан С. Б. Революция 1848 г. в Австрии и Германии. – М., 1948.
Копылов А. Ф. Германия в 1848 г. // Русский вестник. – 1892. – № 4-7.
Блайбер Г., Шмидт В. Европейские революции 1848-1849 гг. в историческом сравнении // ННИ. – 1988. – № 5.

Тема 7. Громадянська війна в США 1861-1865 р. (4 год.)

1. Економічний та соціальний розвиток США в першій половині XIX ст.
2. Територіальна експансія США в першій половині XIX ст.
3. Аболіціонізм та політичні протиріччя в американському суспільстві.
4. Перший етап Громадянської війни: розстановка сил та основні операції.
5. Другий етап Громадянської війни: законодавча діяльність США та результати війни.
6. Підсумки Громадянської війни та Реконструкція Півдня США.

Джерела:

- История США: Хрестоматия / под ред. Э.А. Иваняна. М., 2005.
Хрестоматия по истории нового времени стран Европы и Америки. Книга 1: Внутривосточное развитие. Часть 2: XIX в. Благовещенск, 2010. С. 153-232.
Хрестоматия по Новой истории / ред. А. А. Губера и А. В. Ефимова. М., 1965. – Т. 2.

Література:

- Американский экспансионизм. Новое время. М., 1985.
Бурин С.Н. На полях сражения Гражданской войны в США. М., 1988.
Бурстин Д.Дж. Американцы: Национальный опыт. М., 1993.
Захарова М.Н. Народное движение в США против рабства: 1831-1860. М., 1965.
Иванов Р.Ф. Дипломатия Авраама Линкольна. М., 1987.
Иванян Э.А. История США М., 2004
К столетию Гражданской войны в США: Сборник статей. М, 1961.
Куропятник Г.П. Гражданская война в Северной Америке. М., 2009.
Пазенко Е.А. Социальная мысль на Юге США. М., 2005.
Согрин С. Политическая история США XVII-XX в. М., 2001

Алентьева Т.В. Роль общественного мнения в конце гражданской войны в США // Новая и новейшая история. 2005. № 4.

Бурин С.Н. Марш Шермана к морю // Вопросы истории. 1987. № 5.

Генри Э. Авраам Линкольн и современность // США: Экономика, политика, история. 1975. № 1.

Гонионский С. А. Территориальная экспансия США вначале XIX века // Новая и новейшая история. 1958. № 5.